

LEGAL ADVISER ROLE IN PREPARATION AND CONDUCT OF MILITARY ACTIONS

Locotenent colonel ROLAND - DORIAN ENE

Departamentul pentru relația cu Parlamentul și informare publică

Abstract

The work of knowledge and application of rules compliance with international law of armed conflict represents a real form of insurance to military operations since his important contribution to achieving their goals in terms of legal; it is a "insurance" in original meaning of the word that the " implementation security ", guaranteeing boatmasters and nature that their actions are legal and that there will be held accountable for their deeds committed in accordance with laws and customs war. The plans of all operations must be a legal annex to the elements that include: civil targets under protection, work and forces dangerous installations containing; goods with cultural immunity; localities and areas go's; localities and health and safety areas, the location of camps prisoners and civilians admitted to hospital, the 9 bodies and civil defense; routes to transport communications health; nature and status regime means of war; procedures for non-hostile relations with the enemy by notifications and agreements provided for the Convention; the procedure to lift the immunity property in the event of military necessity; the blueprint for persons and goods protected; procedures conduct on the injured, prisoners, dead; cooperation with humanitarian bodies; disciplined disciplinary offences And offences; conditions under which it could resort to reprisals; the rules of engagement and conduct tactics, etc.

În armata României, ca în majoritatea armatelor moderne, comandantul forțelor angajate în acțiuni militare este investit cu responsabilitatea respectării dreptului aplicabil în conflictele armate. Multitudinea și dinamica schimbării normelor juridice, în materie de drept public și internațional, faptul că multe din normele juridice ale dreptului internațional aplicabil în conflictele armate lasă la

latitudinea comandanților aprecierea oportunității aplicării lor, impune asistența juridică a factorilor de răspundere.

Este nevoie de o viziune globală asupra cadrului legislativ și a dreptului internațional aplicabil în conflictele armate, viziune pe care nu o poate avea decât un specialist în domeniu. Ca urmare, după 1990, luându-se model armatele occidentale și revenindu-se la tradițiile armatei române în domeniu, s-au instituit compartimentele juridice în cadrul comandamentelor marilor unități tactice și operative.

Protocolul Adițional nr.I /1977, la articolul 82 prevede necesitatea existenței consilierilor militari la eşaloanele cu rang de mare unitate tactică și mai mare, dar nu exclude posibilitatea funcționării acestora și la eşaloanele mai mici. În practica armatei române, la nivel de unitate militară, funcția de consilier juridic este îndeplinită, prin cumul, de ofițeri de comandă și de stat major cu studii sau instruiți anume în acest domeniu.

Experiența participărilor armatei române la misiunile militare internaționale, de menținere sau impunere a păcii, a demonstrat utilitatea consilierilor juridici la nivelul unităților (subunităților) militare.

În trecut, consilierii juridici au fost prioritar angajați în soluționarea problemelor de drept administrativ, pentru susținerea intereselor armatei în litigiile în care aceasta era parte, preocuparea pentru extinderea activității acestora în domeniul dreptului conflictelor armate fiind de dată recentă.

Faptul că în perioada postbelică, până în decembrie 1989, în armata noastră nu s-a urmărit cunoașterea și aplicarea dreptului conflictelor armate, insuficienta implementare, în regulamentele militare generale și de luptă, a normelor dreptului umanitar internațional, face dificilă asistența juridică pe timpul conflictelor armate.

Un singur consilier juridic militar, la nivel de mare unitate, nu poate oferi asistență juridică tuturor combatanților. În aceste condiții, asistența juridică, pe timpul conflictului armat, capătă eficiență, dacă anterior, pe timp de pace, consilierul juridic a coordonat pregătirea, în domeniul dreptului umanitar internațional, a militarilor din compunerea mării unități (unități).

Pe timp de pace este necesar ca specialiștii în dreptul conflictelor armate să aprofundeze cunoștințele militare și tehnica de lucru pe care ofițerii de comandă și de stat major le aplică pentru planificarea, organizarea și conducerea acțiunilor de luptă.

Astfel, pe durata conflictelor armate, consilierii juridici să fie interlocutori utili pentru comandanții și colaboratorii acestora, dezideratul comun fiind îndeplinirea misiunii fără încălcarea normelor de drept. O solidă pregătire militară a consilierului juridic este reclamată și de faptul că reglementările juridice specifice conflictelor armate trebuie aplicate corect și oportun în situațiile complexe care caracterizează operația (lupta) modernă.

Neintegrarea consilierului juridic în cadrul militar de acțiune ar diminua încrederea comandantului în soluțiile juridice formulate de acesta. Asistența juridică nu trebuie să intervină tardiv ca un drept de "veto", ci constructiv și oportun pe timpul elaborării deciziei, astfel încât ordinul comandantului să se încadreze în litera și spiritul legilor naționale, în prevederile regulamentelor, să nu

violeze regulile de angajare militară stipulate în dreptul internațional aplicabil în conflictele militare.⁶⁸

Asistența juridică nu limitează dreptul comandantului de a adopta, pe propria răspundere, decizii oportune și optime pentru îndeplinirea misiunii primite de la eșalonul superior. Când comandantul nu ține seama de propunerile fundamentale ale consilierului juridic și violează grav dreptul internațional aplicabil în conflictele armate, consilierul este obligat să raporteze superiorului său pe linia specialității sale. Responsabilitatea consilierului juridic poate fi reclamată când dă un aviz eronat, refuză fără motive temeinice să asigure asistență juridică sau în caz de neglijență. Instituirea unui regim de responsabilitate pentru consilierul juridic are menirea de a asigura autoritatea morală și personală a acestuia, să confere o mai mare eficacitate asistenței juridice pe care o desfășoară.

Consilierul juridic are obligația de a raporta comandantului, imediat după ce a luat la cunoștință, despre producerea unor încălcări ale normelor dreptului intern și internațional aplicabil în conflictele armate în fâșia (zona) sa de responsabilitate. Comandantul, personal sau prin statul major, are responsabilitatea juridică de a lua măsurile necesare pentru încetarea violărilor în acest domeniu, de a dispune măsuri disciplinare.

1. Obiectivele asistenței juridică pe timpul conflictelor armate

- asigurarea îndeplinirii misiunilor fără încălcarea normelor de drept;
- realizarea concordanței dintre necesitățile militare și restricțiile impuse de reglementările juridice specifice (interne și internaționale) în vigoare;
- discriminarea în selectarea obiectivelor și limitarea pierderilor colaterale;
- realizarea proporționalității dintre mijloacele și metodele folosite și necesitățile militare;
- prevenirea exceselor și represaliilor pe timpul ducerii acțiunilor militare și eliminarea crimelor, distrugerilor și suferințelor.

Dreptul operațional introduce, în procesul decizional militar, unele limitări ce constau în constrângeri, restrângeri sau recomandări în plan acțional.

Obligațiile se referă la ceea ce trebuie să facă combatanții și sunt temporale, spațiale și acționale. Acestea se regăsesc în conținutul planului de operații și al directivei comandantului (ordinul de operații).

Restricțiile se referă la ceea ce nu are voie să facă combatantul și pot fi sociale, morale, juridice, religioase. Restricțiile sunt prohibite și, de regulă, nu se includ în conținutul planului de operații (ordinul de operații).

Constrângerile îl obligă pe subiect la săvârșirea unei acțiuni, restrângerile îl obligă să se abțină de la săvârșirea acțiunii, iar recomandările lasă la aprecierea acestuia alegerea unei conduite. Ca urmare, pentru a asigura o asistență juridică eficientă, se vor avea în vedere toate aceste limitări, prioritare fiind cele referitoare la:

⁶⁸ Cf. Iordache Constantin, *Drept Operațional*, Editura U.N.Ap. București, 2003, p.45.

- ostilitățile militare, în general;
- conducerea marilor unități, a unităților și subunităților;
- comportamentul față de persoane și bunuri în timp de război;
- tratamentul ce se acordă victimelor conflictelor armate;
- administrarea și ordinea în teritoriile ocupate.

O competență asistență juridică, pe timpul conflictelor armate, dă comandantului, statului major, comandanților de unități, convingerea că acțiunile militare desfășurate sunt legitime și nu vor fi sancționați pentru comiterea unor crime de război. Prin aceasta se amplifică demnitatea, onoarea și prestigiul moral al armatei. Doctrina pentru operații întrunite a Armatei României prevede responsabilitatea compartimentului juridic de a-l consilia pe comandant în scopul asigurării legalității actului de comandă.

Această prevedere nu trebuie să conducă automat la concluzia că asistența juridică se rezumă exclusiv la consilierea comandantului întrucât acesta adoptă deciziile și conduce acțiunile militare prin activitatea întrunită a compartimentelor comandamentului, în cadrul căruia se realizează următoarele tipuri de relații organizatorice: ierarhice, funcționale, de stat major, de cooperare și de control.

Ca urmare, pe timpul asistenței juridice, compartimentul (consilierul) juridic se va afla, în relații funcționale cu compartimentele comandamentului care au atribuții pe linia aplicării dreptului conflictelor armate. Aceste relații se vor concretiza în transmiterea de către consilierul juridic a unor reglementări, indicații, proceduri și prescripții din domeniul specialității sale.

Un singur consilier juridic poate acoperi nevoile de asistență juridică în condițiile în care ofițerii statului major au pregătirea juridică necesară aplicării în domeniul lor de activitate a normelor de drept al conflictelor armate.

De regulă, comandanții (compartimentele statelor majore) apelează la consilierul juridic pe timpul planificării acțiunilor militare, asistența juridică având un caracter constructiv și preventiv. Consilierul juridic nu intervine pentru a da avizul după finalizarea concepției (deciziei), planului și ordinului de acțiune.

Consilierul juridic nu adoptă o atitudine de așteptare a solicitărilor sprijinului de specialitate, el intervine pentru stabilirea obiectivelor; alegerea mijloacelor de luptă și determinarea procedurilor și măsurilor necesare îndeplinirii misiunii; pentru rezolvarea spețelor unde se încalcă normele de drept intern și internațional.

Activitatea consilierului juridic pe timpul planificării acțiunilor militare se rezumă, în principal, la:

- participarea la orientarea personalului implicat în planificare, executată de comandant sau șeful de stat major;
- analizarea situației din domeniul său de responsabilitate, concomitent cu pregătirea estimărilor ce vizează limitările impuse de dreptul conflictelor armate asupra îndeplinirii misiunii;
- colaborarea cu compartimentele statului major, în primul rând cu compartimentul operații, pentru elaborarea cursurilor acțiunilor militare (selectarea cursului optim), pentru a respecta concepția eșalonului superior de îndeplinire a

misiunii cu mijloacele disponibile, în condițiile respectării dreptului conflictelor armate;

➤ prezentarea estimărilor (concluziilor, recomandărilor și propunerilor) referitoare la:

- delimitarea obiectivelor militare de cele civile;
- metodele și mijloacele de luptă admise de dreptul umanitar internațional, ce pot fi utilizate pentru îndeplinirea misiunii;
- asigurarea protecției victimelor de război (prizonieri, bolnavi, răniți);

- modul de informare și cooperare cu marile unități vecine și cu autoritățile civile din zona acțiunilor de luptă;

- atitudini ce trebuie adoptate față de mijloacele și personalul ce se bucură de protecție specială, conform reglementărilor internaționale în vigoare (formațiuni sanitare, personal religios etc.);

- alte date pe care le consideră necesare sau sunt solicitate de statul major;

➤ întocmirea și actualizarea documentelor de conducere (informare) specifice compartimentului său;

➤ acordarea avizului juridic concepției operației (concretizată în decizia comandantului), planului și ordinului de operații (acțiune);

➤ asistența celorlalte compartimente ale statului major pentru întocmirea corectă, din punct de vedere juridic, a documentelor de conducere și informare, o atenție deosebită acordându-se jurnalului acțiunilor militare.

Compartimentul (consilierul) juridic întocmește și actualizează următoarele documente de conducere și informare:

➤ planul de acțiune (sprijin) al compartimentului, ca anexă la planul de operații (ordinul de operații);

➤ planul de activitate al compartimentului;

➤ raportul de informare a comandantului (datele, estimările, concluziile și propunerile); principalele elemente generale stipulate în raportul de informare se prezintă în anexa nr. 1;

➤ informarea de specialitate a unităților subordonate și a marilor unități cu care se cooperează;

➤ documente diverse referitoare la cunoașterea zonei de responsabilitate, a actelor normative în vigoare etc.

A. Planul de acțiune (sprijin) al compartimentului juridic este documentul care stă la baza asistenței juridice, pe timpul operației (luptei), constituind suportul juridic al deciziei comandantului, al ordinelor și dispozițiilor date pe timpul pregătirii și ducerii operației (luptei).

Acest document se întocmește atât sub formă grafică (pe hartă) cât și sub formă de text.

A.1 Partea grafică a planului de acțiune al compartimentului juridic cuprinde informații și date de natură juridică referitoare la:

- obiectivele civile (bunuri) aflate sub protecție specială;
- agenți economici sau lucrări de artă care conțin forțe periculoase (centrale atomo-electrice, uzine chimice, baraje, diguri);
- obiective cu imunitate culturală, aflate sub supraveghere U.N.E.S.C.O.;
- localități fără apărare;
- zone demilitarizate;
- locuri de intervenție umanitară stabilite prin acord cu Comitetul Internațional al Crucii Roșii;
- amplasamentele taberelor prizonierilor de război;
- amplasamentele taberelor de internare a civililor, organizate pentru protejarea unor categorii de persoane (victime de război);
- comunicații destinate transporturilor sanitare efectuate de organele Comitetului Internațional al Crucii Roșii (C.I.C.R.);
- alte date necesare asistenței juridice ce pot fi reprezentate grafic.

A.2 Partea de text a planului de acțiune al compartimentului juridic este determinată de volumul reglementărilor juridice în domeniu, de eșalonul la care se lucrează, de experiența consilierilor juridici și cuprinde, de regulă:

◆ fundamentele juridice care stau la baza pregătirii și desfășurării acțiunii militare respective: directiva (ordinul de operații) al eșalonului superior, concepția (decizia) comandantului etc.;

◆ situația juridică a desfășurării conflictului armat, din perspectiva aplicării normelor dreptului internațional (enumerarea eventualelor încălcări ale regulilor de angajare militară din partea inamicului sau a trupelor proprii);

◆ acorduri, contracte comerciale, încheiate pe timpul pregătirii și desfășurării operației (luptei) cu următoarele părți:

- autorități politice și militare ale țării cu statut de stat protector pentru România;
- Comitetul Internațional al Crucii Roșii;
- organisme militare ale inamicului, prin care s-au stabilit zone neutre sau demilitarizate;
- modul de desfășurare a unor activități non-ostile în vederea adunării răniților și bolnavilor de pe câmpul de luptă;
- notificări reciproce asupra schimbărilor în structura forțelor combatante sau în cazul ridicării imunității culturale a unor obiective civile;
- agenți economici, în domeniul realizării activităților de aprovizionare a trupelor proprii;

◆ situații, tabele, grafice care oferă informații cu caracter juridic asupra statutului legal al combatanților;

- modului de marcare a bunurilor și locurilor aflate sub protecție specială;

- numărului de prizonieri (modul de tratament);
- gradului de informare a organismelor internaționale, destinate supravegherii conflictului armat;
 - gradului de executare a transporturilor sanitare de urgență cu sprijinul Comitetului Internațional al Crucii roșii;
 - asigurării, pentru combatanți, a cărților de identitate;
 - modului de înhumare a morților și înștiințării rudelor despre dispariția lor;
- ◆ măsurile luate în planul asigurării juridice pentru:
 - utilizarea legală și oportună a semnelor și emblemelor care conferă protecție specială unor categorii de bunuri și personal;
 - cooperarea permanentă cu organisme internaționale care sunt autorizate să acționeze în spațiul de conflict armat;
 - tratamentul umanitar al prizonierilor de război sau al civililor aflați în lagărele de internare;
 - sancționarea abaterilor disciplinare sau penale pentru respectarea normelor imperative ale dreptului internațional aplicabil conflictelor armate;
 - soluționarea unor acte de reclamație din partea unor persoane fizice sau juridice, ca urmare a încălcării drepturilor personale sau patrimoniale;
 - respectarea legislației interne și internaționale pe timpul ocupației militare;
 - încălcări de către adversar, a normelor dreptului internațional aplicabil în conflictele armate.

Planificarea operațiilor constituie un proces complex, unic, coordonat și interoperabil, desfășurat de comandamentele operaționale (comandamentul grupării de forțe întrunite) pentru stabilirea modului viabil de îndeplinire a obiectivelor și măsurilor ordonate de comandant.

În conformitate cu doctrinele în vigoare, planificarea operațiilor se realizează de către comandamentele operaționale implicate în 5 (cinci) etape, respectiv:

- a) inițierea planificării;
- b) elaborarea concepției operative;
- c) elaborarea planului de operații (acțiune);
- d) revederea planului de operații (acțiune);
- e) elaborarea planului de sprijin.

De la început dorim să facem precizarea că asistența juridică va fi permanentă, regăsindu-se în toate etapele procesului de planificare, compartimentul juridic / consilierul juridic consiliind atât pe comandantul comandamentului operațional (comandantul grupării de forțe), cât și pe șeful de stat major, șefii compartimentelor și ofițerilor implicați în planificare.

a) Inițierea planificării – constituie etapa de debut a planificării și, de regulă, cuprinde:

- primirea misiunii de la eșalonul superior (în cadrul planificării deliberate – misiunea dedusă);
- aprofundarea misiunii primite (deduse);
- elaborarea principalelor probleme pentru planificare.

În această etapă a planificării, compartimentul juridic (*consilierul juridic*) participă la activitatea de orientare a personalului implicat, își însușește misiunea pe baza planului juridic (*anexei juridice*) al eșalonului superior. Studiază problemele juridice cu care se va confrunta forța întrunită și consiliază pe comandant pe probleme de specialitate (la cererea acestuia).

b) Elaborarea concepției operației - reprezintă o etapă complexă și de mare importanță în contextual planificării generale. Pentru consilierul juridic al comandamentului forței etapa de elaborare a concepției operației întrunite este esențială. Șeful compartimentului juridic (consilierul juridic) în această etapă elaborează și prezintă raportul de informare în vederea asigurării sprijinului în domeniul dreptului operațional.

Raportul de informare are la bază elementele juridice precizate de eșalonul superior și precizările comandamentului rezultate din ghidul de planificare. Principalele elemente ale **raportului de informare juridică** sunt prezentate în anexa nr.1. Estimările compartimentului juridic (consilierul juridic) depind de:

- situația strategică (operativă), concepția comandantului, tipul și caracteristicile operației întrunite ce urmează a se desfășura,
- natura beligeranților,
- caracteristicile teatrului de operații,
- natura populației existentă în zonă etc.

Cursul optim al acțiunii este ales de comandantul comandamentului operațional (comandantul grupării de forțe) în ședința de lucru pentru luarea deciziei la care participă șefii de compartimente (*inclusiv consilierul juridic*) și structurile implicate.

c) Elaborarea planului operației întrunite - presupune, în esență, detalierea concepției acțiunilor întrunite. De regulă, elaborarea planului operației întrunite parcurge următoarele etape:

- planificarea întrebuintării forței întrunite și planificarea sprijinului operației și protecția forței întrunite;
- planificarea logisticii;
- planificarea deplasărilor;
- identificarea neajunsurilor;
- analiza fezabilității deplasărilor;
- elaborarea secvențială, pe etape, a acestora și definitivarea datelor despre forțe, logistică și deplasări.

În această etapă a planificării, șeful compartimentului juridic (consilierul juridic) desfășoară o serie de activități importante, printre care:

- consiliază permanent pe comandantul comandamentului pe probleme și aspecte de natură juridică;
- elaborează partea de specialitate (fundamente juridice) ce va fi inclusă în planul (ordinul) de operații;
- colaborează permanent cu șefii de compartimente privind legitimitatea unor măsuri, activități și acțiuni prevăzute în plan;
- asigură consultanța juridică tuturor planificatorilor militari și ai comandanților forțelor care sprijină;
- lucrează la anexa pe linie juridică;
- participă la stabilirea principalelor reguli de angajare a forței întrunite.

În operațiile bazate pe efecte și în cadrul războiului bazat pe rețea (RBR), consilierul juridic consiliază pe șeful de stat major și șeful compartimentului J3/G3 asupra următoarelor probleme:

- stabilirea obiectivelor strategice, operative și tactice propuse a fi lovite cu efecte maxime (legitimitatea loviturilor);
- legitimitatea loviturilor și crearea efectelor asupra marilor unități și unități inamice;
- zone și obiective din fâșia inamicului care vor fi protejate (încadrarea juridică și respectarea interdicției);
- protecția populației civile existente în zonă (pierderi zero – dacă este posibil etc.)

În opinia noastră, activitatea planificatorilor militari din toate compartimentele trebuie să fie direcționată permanent și consiliată de către șeful compartimentului juridic (consilierul juridic) pentru respectarea cerințelor dreptului operațional.

d) Revederea planului operației întrunite - constă în analiza acestuia, în scopul actualizării și validării la sfârșitul ciclului de elaborare sau atunci când situația strategică (operativă) impune cu necesitate acest lucru. În funcție de situația strategică creată și de nevoile reale de actualizare a planului, compartimentul juridic participă efectiv la revederea măsurilor de ordin juridic prevăzute în plan, a regulilor de angajare în operație etc.

e) Elaborarea planurilor de sprijin - planurile de sprijin reprezintă planurile armelor/specialităților militare și se referă la mobilizarea, desfășurarea, angajarea forțelor, susținerea acțiunilor și dislocarea forțelor și resurselor în sprijinul concepției materializate în planul de operații aprobat fiind anexe la acesta.⁶⁹

⁶⁹ Cf. P.F.-5, *Doctrina Planificării operaționale în Armata României*, S.M.G.53, București, 2008, p. 88.

*Compartimentul juridic (consilierul juridic) în colaborare cu șefii de compartimente întocmește **planul de sprijin juridic (anexa juridică)** care se anexează la planul operației întrunite. Conținutul documentului (o variantă) se prezintă în anexa nr. 2.*

Pentru înțelegerea cadrului legal de acțiune al tuturor compartimentelor unui stat major, din perspectiva dreptului conflictelor armate, este important modul cum sunt receptate și aplicate principiile dreptului operațional, în mod deosebit cel de discriminare și cel de proporționalitate, deasemenea, în toate situațiile, este necesară delimitarea obiectivelor militare de obiectivele civile.

Respectarea acestor principii, într-un mod în care să nu afecteze îndeplinirea misiunii, presupune reconsiderarea funcțiilor și activităților statelor majore, a compartimentelor din compunerea acestora, indiferent de eșalonul din care fac parte, a procedurilor de lucru, în mod deosebit a celor legate de planificare. Avem în vedere următoarele compartimente:

Compartimentul personal (J1/G.1) - îi revin atribuții importante legate de aplicarea dreptului operațional, dar care nu comportă o implicare efectivă în procesul conducerii acțiunilor militare. Din anexele la Protocoalele Adiționale I și II – 1977, rezultă o serie de atribuții pentru acest compartiment (*asigură cărți de identitate pentru toți militarii subordonați precum și pentru persoanele susceptibile de a deveni prizonieri de război; verifică existența cărților de identitate pentru personalul sanitar; personalul religios; personalul de protecție civilă; personalul afectat protecției bunurilor culturale și jurnaliștilor aflați în misiune în zona de responsabilitate.*

În privința prizonierilor de război, compartimentul J1/G.1 are obligația de a le stabili identitatea, iar în situația în care statutul de combatant a vreunei persoane capturate este neclar, va fi redactat un raport asupra împrejurărilor în care s-a produs capturarea. La fel se va proceda și în cazul răniților.

Compartimentul J1/G.1 se va ocupa și cu identificarea, înhumarea și incinerarea persoanelor decedate pe timpul luptelor, preluării documentelor de identitate și înregistrării locurilor unde au fost îngropați cei căzuți în luptă. De asemenea, la acest compartiment este indicat să se centralizeze sesizările privind violările dreptului conflictelor armate comise împotriva militarilor.

Compartimentul informații (J2/G.2) - va trebui să determine cu precizie concentrările de persoane civile, mediul civil în care sunt amplasate obiectivele militare; natura zonelor de construcții - orașe, sate, adăposturi ș.a. și cea a bunurilor civile importante, cu precădere a acelor care se bucură de o protecție specială; existența instalațiilor și lucrărilor care conțin forțele periculoase; particularitățile mediului natural, din perspectiva vulnerabilității sale în condițiile întrebuintării unor categorii de armamente puternice - sisteme de cercetare-lovire de înaltă precizie.

Important este faptul că aceste acțiuni de cercetare sunt licite dacă sunt efectuate în uniformă sau fără a disimula statutul de combatant. În situația în care

se culeg informații acționându-se în clandestinitate sau sub false pretexte activitatea este considerată spionaj.

Interogarea combatanților capturați reprezintă o modalitate de a obține informații, dreptul operațional admitând interogarea acestora, dar precizând că obligația lor de a răspunde se rezumă numai la datele de identificare personale.

Compartimentul operații (J3/G.3) - are un rol esențial în asigurarea, respectarea normelor și principiilor dreptului conflictelor armate. Cunoașterea condițiilor situației strategice (operative), a elementelor necesare stabilirii compatibilității dintre concepția (decizia) comandantului și principiile dreptului conflictelor armate, depinde de eficiența sistemului de cercetare (de calitatea rapoartelor trimise din teatrul acțiunilor militare).

Principala problemă o constituie identificarea corectă a obiectivelor militare și, ulterior, stabilirea mijloacelor adecvate neutralizării sau distrugerii lor, în conformitate cu normele dreptului operațional. Loviturile asupra obiectivelor militare vor fi planificate ținându-se cont de următoarele limitări și evitându-se:

- atacurile (procedeele de lovire) globale - respectiv, considerarea ca unică țintă a mai multor obiective individuale, amplasate unele față de altele la distanțe mici, în condițiile în care cel puțin unul dintre ele se află în apropierea unui obiectiv protejat, întrucât tratarea lor ca obiectiv unic și executarea unor lovituri pe baza criteriului suprafeței acestuia (bombardamente aeriene, foc concentrat de artilerie), ar genera pagube excesive;

- atacurile care au ca scop terorizarea populației - respectiv, acele acțiuni în care sunt considerate ținte populația și bunurile civile. Indiferent de scopul lor, aceste atacuri, ca și amenințarea de a recurge la ele, sunt considerate crime de război.

- atacurile care au ca scop efectuarea de represalii împotriva populației și a bunurilor civile sunt interzise. Chiar dacă adversarul recurge la această metodă nu s-ar justifica un răspuns similar.

Situația devine mult mai complexă în ipoteza în care obiectivele militare sunt dispuse în mijlocul unor concentrări de populație civilă și în vecinătatea unor bunuri civile, astfel fiind imposibilă lovirea lor fără a le afecta pe acestea din urmă. În acest caz, caracterul realist și practic al dreptului războiului este pus în evidență de principiul proporționalității admitându-se pierderi pentru necombatanți și daune provocate bunurilor civile, statele majore fiind însă obligate să stabilească acele măsuri de precauție care duc la limitarea pierderilor umane și materiale.

Aceste precauții nu trebuie însă să afecteze elementele principale ale concepției operației - direcția de efort, manevra de forțe și mijloace preconizată.

Comandantul trebuie să aprecieze, la propunerea șefului compartimentului operații, dacă mijloacele și procedeele (metodele) de acțiune pe care preconizează să le întrebuițeze permit limitarea riscurilor pentru populația civilă din vecinătatea obiectivelor militare.

Atunci când este posibilă alegerea, între mai multe obiective militare, pe lângă criteriile operative, care determină opțiunea, este recomandabil să se ia în

considerație varianta care prezintă cel mai redus pericol pentru persoanele și bunurile civile. Se va opta pentru **direcția** care prezintă cel mai redus pericol pentru populația și bunurile civile protejate, nu există bunuri de valoare culturală sau spirituală, stabilimentele sunt puține, există o densitate mai mare de adăposturi pentru populația civilă.

- Evaluarea raportului pierderi civile/avantaje militare, pune probleme comandanților. Pentru fiecare operație planificată statul major trebuie să identifice concentrările de persoane civile, existența și dispunerea bunurilor protejate, să analizeze și să stabilească metodele și mijloacele care corespund obiectivelor militare, să evalueze eventualele pierderi civile.

Compartimentul logistic (J4/G.4) - are pentru "strângerea (evacuarea) capturilor de război, hrănirea, echiparea, cazarea și asistența medicală a prizonierilor de război". Tot acest compartiment are obligativitatea evacuării răniților și bolnavilor, spitalizarea, tratarea și recuperarea acestora.

Responsabilitatea revine din interpretarea conținutului prevederilor Convenției a III-a de la Geneva – 1949, conform căreia internarea prizonierilor de război se va face în lagăre destinate exclusiv acestui scop (art.21) care vor trebui dispuse în afara zonelor acțiunilor de luptă (art.23) și în nici un caz acestea nu trebuie să fie penitenciare sau locații cu regim de penitenciar (art.22).

Îndeplinirea condițiilor impune dispunerea acestor lagăre în zona logistică, fiind nerecomandabilă încredințarea prizonierilor de război forțelor militarizate de ordine publică în virtutea principiului potrivit căruia captivitatea nu este o sancțiune de natură penală sau disciplinară, chiar dacă, din considerente practice, paza taberelor poate fi realizată cu trupe ale Ministerului de Interne.

Compartimentul logistic organizează evacuarea prizonierilor de război, trierea acestora în punctele de adunare pentru a se determina cei răniți (bolnavi), în vederea acordării de îngrijiri medicale în stabilimente special destinate. De asemenea, în responsabilitatea sa ar trebui să intre și pregătirea, din timp, a taberelor de prizonieri (stabilirea locului de dispunere, schema de organizare a acestora, instruirea personalului prevăzut pentru pază și deservire).

Compartimentul relații militari-civili (J5/G.5) - este structura care coordonează activitățile de cooperare ale comandamentului propriu cu autoritățile civile (populația locală), organizațiile guvernamentale, neguvernamentale și internaționale, în vederea menținerii legalității operațiilor militare și sprijinirii îndeplinirii misiunii.

Cooperarea permite autorităților civile să ia toate măsurile pentru a proteja persoanele și bunurile civile din sfera lor de competență administrativă.

Autoritățile civile pot contribui la asigurarea protecției unor obiective, în sensul echipării acestora cu semne distinctive suficient de mari și de vizibile, semnalizarea perimetrului unde sunt dispuse bunurile importante.

Măsuri similare vor fi luate și atunci când în teatrul de acțiuni militare există centrale de producere a energiei nucleare, baraje (diguri), pentru a reduce pericolele ce amenință populația civilă.

Persoanele civile pot da concursul, la solicitarea autorităților militare, în acțiunile de căutare, adunare și îngrijire a răniților (bolnavilor), la adunarea și identificarea morților.

2. ELABORAREA REGULILOR DE ANGAJARE (R.O.E.-RULES OF ENGAGEMENT).

Practic, șeful statului, în calitate de Comandant suprem al forțelor armate, nu conduce direct pe câmpul de luptă armată și astfel nu poate lua decizii personale la fața locului și în timp real, astfel cum se întâmpla în trecut. Acestuia îi revine responsabilitatea utilizării mijloacelor violentei armate, pentru aceasta este necesar să dispună de mijloace prin care să dispună comandanților militari, instrucțiuni și ordine clare cu privire la folosirea forței.

2.1. Considerații generale. Elaborarea regulilor de angajare (R.O.E.-Rules of Engagement).

În acest context cu totul nou, ROE formulate corect și precis furnizează comandanților operațiilor militare orientări clare și garanția că respectarea lor răspunde obiectivelor apărării naționale, eliminând opțiunile vagi ale liderilor politici. Parametri clari ai ROE, exprimând voința autorităților naționale de conducere a forțelor armate, elimină confuziile la toate nivelurile ierarhiei militare și permit comandanților operațiilor să se concentreze asupra îndeplinirii misiunii prin folosirea forței, așa cum s-a precizat la cel mai înalt nivel.

În armatele statelor occidentale regulamentele militare conțin prevederi exprese asupra regulilor de angajare și chiar anexe cu exemple de ROE. Așa este cazul regulamentului american FM-100-23 din 1994 sau a celui englez din 1995. Trebuie menționat și regulamentul american FM-27-100 din 1991 referitor la *operațiuni juridice* în care se prevede obligația șefului compartimentului juridic de a acorda asistență în elaborarea regulilor de angajare în luptă care trebuie să fie în concordanță cu :

- -planul de operații ,
- -cu regulile de angajare ale eșaloanelor superioare,
- -cu politica națională și cu legislația internă,
- -cu legislația internațională și de alianțe,

Se specifică faptul că unele operații pot necesita variante de reguli de angajare în luptă, iar diferite misiuni și teatre de acțiuni pot impune adoptarea unor ROE specifice.

Competența consilierilor juridici americani de a participa la procesul de elaborare a ROE în cadrul comandamentelor operaționale este susținută și prin existența „ *Manualului Regulilor de Angajare*”, care în afara teoriei elaborării , instruirii și aplicării ROE, conține zeci de exemple de modalități concrete de astfel de reguli pentru toate categoriile de forțe armate și mijloace de luptă.

În doctrina NATO ROE furnizează comandanților de la toate nivelurile orientările politice și juridice privind uzul de forță. Ele sunt elaborate de

comandanții de forțe operationale în funcție de amenințările concrete și aprobate de Consiliul Nord Atlantic. Principiile ROE în cadrul NATO sunt folosirea forței în autoapărare, cu respectarea raportului dintre proportionalitate și necesitatea militară, prevăzut de dreptul internațional al conflictelor armate și cu admiterea de producere de pagube colaterale.

Concret, ROE se referă la definirea unor termeni , cum ar fi:

- intenție și acțiune ostilă.,
- minimum sau maximum de forță,
- forță activă și forță pasivă,
- bunuri sau persoane protejate,
- persoane, bunuri și zone de aplicabilitate,
- autoritatea care poate ordona utilizarea armelor,
- arestarea, încercuirea și percheziția,
- somațiile și avertismentele ce trebuie făcute înainte de deschiderea focului,
- interdicțiile și obligațiile în caz de folosire a forței (mine, gaze, etc.)

La nivel **strategic- operativ**, **ROE** sunt directivele pe care autoritățile publice cu atribuții în domeniul militar le pot stabili pentru a delimita circumstanțele și limitările în cadrul cărora forțele armate pot angaja acțiuni militare într-un anumit context politico-diplomatic și militar. ROE sunt o parte a procesului politic prin care forțele armate se subordonează voinței politice și nu pot fi mai restrictive decât permite legalitatea.

La nivel **operativ-tactic** **ROE** sunt regulile stabilite de comandant cu privire la folosirea armelor. Teoreticienii afirmă că pot fi elaborate ROE pentru starea de pace (ROE generale) , care ar controla folosirea forței până în momentul în care se adoptă ROE specifice pentru anumita criză. ROE generale permit dreptul la autoapărare și modalitățile de exercitare a acestui drept în spațiul terestru ,maritim sau aerian. **ROE speciale** sunt elaborate în funcție de circumstanțe, pentru conflicte armate, operații de alianță sau coaliție, acțiuni de apărare a ordinii constituționale, operațiuni de menținere a păcii ori de asistență umanitară. Ele nu limitează dreptul la autoapărare dar precizează limitele utilizării armelor, atât în ofensivă cât și în defensivă limite derivate din obiectivele apărării naționale, din strategia, dreptul intern și internațional cu privire la mijloacele și metodele de război. Pentru diferite arme și specialități militare pot exista **ROE distincte** (artilerie, tancuri rachete, geniu, poliție etc.)

Elaborarea ROE trebuie să fie rezultatul unui efort de echipă, de la autoritățile politice superioare până la statele majore de la fiecare nivel de comandă. Pentru a fi cu adevărat eficace, în special la nivelele tactice inferioare până la soldații individuali, ele trebuie să fie scurte și clare, să evite folosirea limbajului calificat, să aibă priză la cei cărora se adresează, să evite descrierea misiunii propriu-zise și să fie ușor de înțeles, reamintit, exersat și aplicat. În armatele statelor occidentale, regulamentele militare conțin prevederi exprese asupra regulilor de angajare și chiar anexe cu exemple de ROE.

Așa este cazul Regulamentului american FM-100-23 din 1994 sau al celui englez din 1995. O mențiune specială trebuie făcută și asupra Regulamentului american FM-27-100 din 1991 referitor la "operațiuni juridice" în care se prevede obligația șefului compartimentului juridic de a acorda asistență în elaborarea regulilor de angajare în luptă care trebuie să fie în concordanță cu planul de operații, cu regulile de angajare adoptate de eșaloanele superioare, cu politica națională și cu legislația internă, internațională și de alianțe.

Competența consilierilor juridici americani de a participa la procesul elaborării regulilor de angajare în cadrul comandamentelor operaționale este potențată de *Manualul Regulilor de Angajare* care, în afara teoriei elaborării, instruirii și aplicării ROE conține zeci de exemple de modalități concrete de astfel de reguli pentru toate categoriile de forțe armate și mijloace de luptă¹¹⁸. În **Doctrina NATO**, ROE furnizează comandanților de la toate nivelele orientările politice și juridice privind uzul de forță; ele sunt elaborate de comandanții de forțe operaționale în funcție de amenințările concrete și aprobate de Consiliul Nord Atlantic. Principiile ROE în sistemul NATO sunt folosirea forței în autoapărare, cu respectarea raportului dintre proportionalitate și necesitatea militară prevăzută de dreptul internațional al conflictelor armate și cu admiterea producerii de pagube colaterale.

Constituind elementul esențial în utilizarea forței armate în conformitate cu strategia militară și cu dreptul conflictelor armate, ROE exprimă **funcția de control politic** asupra armatei într-o societate democratică și sunt instrumente eficiente de conducere a trupelor, de la comandanții superiori până la comandanții de plutoni, atât în situații de criză cât și în război.

2.2. Reguli de folosire a armelor și a sistemelor de arme

Statutul de combatant implică utilizarea legală a diferitelor arme și metode de utilizare a acestora. Dreptul de la Haga poate fi rezumat ca fiind constituit din regulile care limitează desfășurarea ostilităților militare *rationae personae* (cine poate fi supus atacului), *rationae materiae* (ce obiective pot constitui ținta atacului) și *rationae conditionis* (care sunt armele și metodele de război permise)¹²⁰. Regulamentele militare de luptă prevăd că succesul în acțiune este condiționat, între altele de starea tehnică și de întreținerea armamentului și tehnicii din înzestrare, de cunoașterea și folosirea cu maxim randament a acestora de către fiecare combatant, de folosirea mijloacelor improvizate sau altor resurse locale, de folosirea iscusită a manevrei.

Combatanții trebuie să știe să lupte în condițiile cele mai complexe, chiar în situația întrebuintării armelor de nimicire în masă și mijloacelor incendiare, în raioane contaminate radioactiv, chimic și biologic, cu baraje și fugase incendiare, cu incendii și distrugerii. Între combatanți și mijloacele lor de luptă există o relație sinergetică în sensul că persoanele autorizate să participe la ostilități își îndeplinesc misiunile primite de la statul lor numai prin intermediul mijloacelor și metodelor de război.

Dreptul internațional aplicabil în conflictele armate face distincția între metodele și mijloacele de război licite, care pot fi utilizate de către beligeranți și cele ilicite, care sunt interzise. Această idee era exprimată în perioada interbelică, într-un manual de drept internațional public, pentru uzul ofițerilor armatei române prin utilizarea unor legi ale războiului:

Legea I-a – „*Războiul se duce numai cu forțele organizate ale beligeranților activi*”;

Legea a II-a – „*Războiul legitimează actele dictate de necesitate dar respinge rigorile inutile și mijloacele e barbare*”;

Legea a III-a – „*Lupta trebuie să fie loială, șiretenia fiind permisă, dar perfidia nu*” . Este evident deci că beligeranții trebuie să cunoască și să respecte regimul juridic internațional al mijloacelor și metodelor de război.

Dreptul conflictelor armate interzice și limitează utilizarea unor anumite arme și metode de război, acestea diferențiindu-se în mijloace și metode de război legale și ilegale.

Criteriile după care se face această diferențiere sunt:

- a) producerea de suferințe și distrugerii inutile;
- b) producerea de efecte nediscriminante;
- c) producerea de daune mediului natural;
- d) buna credință a adversarului că are dreptul să primească sau obligația să acorde protecția prevăzută de dreptul umanitar.

Ca urmare a acestor criterii sunt interzise a fi utilizate într-un conflict armat metodele și mijloacele de război care produc rău superfluu (crude și barbare), au efecte nediscriminante, produc daune intense, grave și durabile mediului natural ori sunt perfide, adică înșeală buna credință a adversarului în legătură cu statutul de protecție legal.

Mijloacele și metodele de război care nu se includ în aceste patru categorii sunt considerate ca fiind admise, legitime. Competența de reglementare în acest domeniu aparține statelor. În principiu combatanții trebuie să folosească mijloacele de luptă puse la dispoziția forțelor armate și metodele de luptă prevăzute în regulamentele militare; ei trebuie însă să cunoască mijloacele și metodele de luptă interzise prin convenții speciale pentru a nu cădea sub incidența sancțiunilor disciplinare sau penale.

Precizăm și faptul că anumite mijloace și metode de război se pot încadra în mai multe categorii interzise; de exemplu, armele nucleare, atacarea lucrărilor și instalațiilor conținând forțe periculoase, bombardarea câmpurilor petroliere pot produce, în același timp, efecte nediscriminante, rău superfluu și daune grave mediului natural; încadrarea lor în una sau alta din categoriile de arme și metode interzise ține mai degrabă de nevoi de sistematizare didactică. Regulile de legitimare a armelor se aplică și în procesul de inventare a acestora. Art. 36 din Protocolul I obligă statele ca în procesul de cercetare, punere la punct, achiziționare sau adoptare a unei noi arme, a unor noi mijloace sau a unor noi metode de luptă, să determine ca nu cumva întrebuintarea acestora să fie interzisă în anumite împrejurări sau în toate împrejurările de către regulile de drept internațional.

În domeniul interzicerii sau limitării armelor se aplică în primul rând **regula generală** de prohibiție bazată pe efectele armelor care produc rău inutil sau superfluu sau care au efecte nediscriminante. Această regulă generală poate apare ca imposibilă în ochii profanilor dar ea își are originea în Declarația de la Sankt Petersburg din 1868 care arată că scopul suficient al războiului (scoaterea în afara luptei a celui mai mare număr de oameni) ar fi depășit prin folosirea de arme care ar agrava în mod inutil suferințele oamenilor scoși în afara luptei sau ar face moartea lor inevitabilă. Fără a fi într-o evidentă superioritate redacțională, regulile fundamentale prevăzute de art. 35 din Protocolul I din 1977 interzic întrebuintarea armelor, proiectilelor și materialelor ca și a metodelor de luptă de natură să provoace suferințe inutile.

2.2.1.Arme special desemnate ca fiind interzise. Au existat chiar conferințe internaționale speciale care s-au ocupat de limitarea și interzicerea unor arme, cum ar fi aceea prin care s-a elaborat Convenția ONU din 10 octombrie 1980 asupra interzicerii sau limitării anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatiche excesive sau ca lovind fără discriminare; cele 3 protocoale ale Convenției (mine, schije nelocalizabile, arme incendiare) au fost completate în 1996 (mine, arme laser). Opinăm că, la fel ca în dreptul penal, unde principiul *nullum crimen sine lege* obligă la desemnarea precisă a faptelor de pericol social care sunt interzise, la fel, în **dreptul conflictelor armate** sunt de fapt interzise doar speciile de arme asupra cărora statele s-au pus de acord prin intermediul unor convenții speciale.

Este vorba de:

1. proiectilele explozibile sau încărcate cu materii fulminante sau inflamabile cu o greutate mai mică de 400 de grame (Declarația de la Sankt Petersburg din 1868);

2. gloanțe care se lătesc sau se turtesc ușor în corpul omenesc, zise și gloanțe dum-dum după denumirea arsenalului de lângă Calcutta unde armata britanică le fabrica (Declarația de la Haga din 1899). Există însă dovezi că britanicii le-au folosit, până la ratificarea Declarației din 1907, contra indienilor rebeli și a burilor; de asemenea, se pare că ele au fost folosite în războaiele balcanice de greci, turci și bulgari, în primul război mondial de către germani și în Maroc și Războiul civil de către spanioli în perioada interbelică;

3. gazele asfixiante, toxice sau similare și alte arme chimice²². (Declarația de la Haga din 1899, Protocolul de la Geneva din 1925 și Convenția asupra armelor chimice din 1993); interdicția a fost încălcată de către Germania, Austro-Ungaria și Imperiul Otoman în primul război mondial (începând cu 1915), de Italia în conflictul etiopian în 1935-1936 și numai **ocasional** de Japonia contra Chinei între 1937-1942, de Polonia și Germania între 1939-1942, de SUA în Coreea în 1951-1952, de Republica Arabă Unită în Yemen în 1963-1967, de SUA și forțele saigoneze în Vietnam între 1969 și 1975 (doar sub formă de defoliante și gaz iritant), de forțele portugheze în războaiele coloniale din Guineea Bissau și Angola în 1968 și 1970, de URSS

în Afghanistan și de Vietnam în Laos și Campuchia la începutul anilor '80, de Irak în războiul cu Iran între 1983-1988 ca și în reprimarea unor revolte interne;

4. otrava și armele otrăvitoare (art. 23 din Regulamentul Convenției de la Haga din 1907 și Tratatul de pace de la sfârșitul primului război mondial); ca mijloc de război, ele au fost folosite de Germania în primul război mondial prin otrăvirea fântânilor din Franța, otrăvirea alimentelor și lansarea de bomboane otrăvite din avion;

5. minele și torpilele submarine (Convenția a VIII-a de la Haga din 1907); au fost totuși utilizate de SUA în Vietnam în 1972 și în Nicaragua în 1983 și de Iran în Golful Persic;

6. aruncătoarele de flăcări și armele incendiare (Tratatul de pace de la încheierea primului război mondial și Protocolul al III-lea al Convenției de la Geneva din 1980);

7. armele bacteriologice (Protocolul de la Geneva din 1925 și Convenția din 1972 cu privire la interzicerea perfecționării producției și stocării armelor bacteriologice (biologice) sau a toxinelor și asupra distrugerii lor); violarea acestei prohibiții a fost rară, existând informații despre tentative în acest sens ale Japoniei în cel de-al doilea război mondial, ale SUA în Coreea și în Asia, ale Irakului în ultimele două decenii ale secolului trecut;

- Dacă interzicerea armei chimice prin Protocolul din 1925 nu era absolută (anumite state rezervându-și dreptul de a riposta cu arme chimice contra unui atac chimic al adversarului), Convenția din 1993 prohibește arma chimică în orice circumstanță și urmărește distrugerea arsenalelor chimice.

8. tehnicile de modificare a mediului în scopuri militare (Convenția Națiunilor Unite din 1976 asupra interzicerii tehnicilor de modificare a mediului în scopuri militare sau în orice alte scopuri ostile);

9. proiectilele cu schije nelocalizabile cu raze X în corpul uman (Protocolul I al Convenției ONU din 1980);

10. minele și capcanele terestre¹²³. (Protocolul II al Convenției ONU din 1980, completat în 1996 și Convenția asupra interzicerii folosirii, stocării, producerii și transferului minelor antipersonal precum și distrugerea lor, de la Ottawa din 1977; se apreciază că minele, capcanele (mine-surpriză) și alte dispozitive au devenit un flagel al războiului contemporan datorită costului lor scăzut (arma săracilor) și posibilităților simple de utilizare ceea ce a făcut ca de la începutul celui de-al doilea război mondial să fie plasate pe teatrele de operațiuni militare aproximativ 400.000.000 de mine terestre din care cel puțin 60 de milioane în ultimii 15 ani, de multe ori la întâmplare, fără un plan prestabilit care să permită deminarea după încetarea războiului;

11. armele laser care provoacă orbirea (Protocolul IV din 1996 la Convenția ONU din 1980); este pentru prima dată din 1868 când o armă este interzisă înainte de a fi utilizată pe câmpul de luptă și care demonstrează încă o dată dinamismul reglementărilor speciale ale mijloacelor de război.

2.2.2. Metodele de război limitate sau interzise de-a lungul timpului, fie prin reguli cutumiare, fie prin dispoziții convenționale:

Perfidia, ca ansamblu al actelor care fac apel, cu intenția de înșelare, la buna credință a unui adversar pentru a-l face să creadă că are dreptul să primească sau obligația să acorde protecția prevăzută în regulile dreptului internațional aplicabil în conflictele armate (e o regulă foarte veche. Hugo Grotius menționând-o încă din antichitate iar sursa ei convențională fiind art. 23 din Regulamentul de la Haga din 1907, art. 53 din Convenția I-a din 1949, art. 45 din Convenția a II-a din 1949 și art. 37-39 și 85 din Protocolul I din 1977); exemplele de perfide date de Protocolul din 1977 (simularea intenției de a negocia sub acoperirea steagului de parlamentar sau simularea predării; simularea unei incapacități datorate rănilor sau bolii; simularea posedării statutului de civil sau de necombatant; simularea posedării unui statut protejat utilizând semne, embleme sau uniforme ale Națiunilor Unite, ale statelor neutre altor state nebeligerante ori organizații protectoare precum și ale adversarului) implică și regula că ***stratagemele de război***, ca acte care au scopul să inducă în eroare un adversar sau să-l facă să comită imprudențe dar care nu încalcă nici o regulă de drept internațional aplicabil în conflictele armate deoarece, nefăcând apel la buna credință a adversarului în ceea ce privește protecția prevăzută de acest drept nu sunt perfide. Sunt permise, spre exemplu, folosirea camuflajelor, a momelilor, a operațiunilor simulate și a informațiilor false;

Minele, capcanele și alte dispozitive sunt limitate la utilizare (numai împotriva adversarului și cu condiția planificării schematice) iar minele antipersonal sunt interzise total; vezi în acest sens și **Vasile Crețu**. "Reevaluări și noi reglementări privind interzicerea unor arme", în RRDU, nr. 12-13/1996, p.4-8.

Refuzul de a lua prizonieri (art. 23 din Regulamentul Convenției a IV-a de la Haga din 1907 și art. 40 din Protocolul adițional I); ca atare, este interzis de a se ordona să nu existe supraviețuitori, de a amenința cu aceasta adversarul sau de a conduce ostilitățile funcție de această decizie, chiar dacă astfel de ordine au fost date, cum a fost cazul celui emis de Hitler la 18 octombrie 1942 conform căruia nimeni nu va fi cruțat;

Înrolarea forțată a resortisanților părții adverse (art. 23 din Regulamentul Convenției a IV-a de la Haga din 1907, art. 130 din Convenția a II-a de la Geneva și art. 147 din Convenția a IV-a);

Distrugerile de bunuri protejate fără necesitate, militară prevăzute de art. 33 din Convenția a I-a de la Geneva, art. 49, 53 și 54 ale Convenției a IV-a din 1949, art. 4 și 11 din Convenția de la Haga din 1954, art. 2 al 3 din Convenția a IX-a de la Haga din 1907, art. 54 și 62 din Protocolul adițional I ș.a.;

Actele sau amenințările al căror obiect principal este de a răspândi teroarea în populația civilă (art. 51.2 din Protocolul I) indiferent

dacă efectul a fost atins sau nu; ceea ce contează la această metodă de război este intenția expresă de a teroriza civilii cu distrugerea totală dar nu este aplicabilă în cazul atacării unui obiectiv militar legitim;

Atacurile nediscriminante, indiferent de forma lor, terestră, bombardament aerian sau naval ori de armele folosite (proiectile bombe, rachete, torpile etc); art. 51 par.4 și 5 din Protocolul 1 din 1977 desemnează sfera atacurilor fără discriminare (atacuri care nu sunt îndreptate împotriva unui obiectiv militar determinat, cele în care se folosesc metode și mijloace de luptă care nu pot fi îndreptate împotriva unui obiectiv militar determinat și acelea în care se folosesc metode sau mijloace de luptă ale căror efecte nu pot fi limitate după prescrierile Protocolului) la acelea care sunt capabile să lovească fără deosebire obiectivele militare și bunuri/persoane civile, dând două exemple de tipuri de atacuri care vor fi, între altele, considerate ca efectuate fără discriminare:

a) atacurile prin bombardament, oricare ar fi mijloacele sau metodele utilizate, care tratează ca un obiectiv militar unic un anumit număr de obiective militare net distanțate, situate într-un oraș, sat sau în orice zonă conținând orice concentrație analoagă de persoane/bunuri civile

b) atacurile de la care se poate aștepta să cauzeze incidental pierderi de vieți omenești populației civile, rănirea de persoane civile, pagube bunurilor civile sau o combinație a acestor pierderi și pagube care ar fi excesive în raport cu avantajul militar concret și direct așteptat);

Represaliile armate, ca metodă de obligare a adversarului de a respecta legile războiului dar prin încălcarea acestora. Avându-și originea în antica lege a talionului și fiind multă vreme admise de dreptul războiului, astăzi represaliile împotriva persoanelor și bunurilor aflate sub protecție sunt interzise în mod neechivoc prin diferite clauze prohibitive ale convențiilor internaționale¹²⁷: art. 46 din Convenția I-a din 1949; art. 47 din Convenția a II-a; art. 13 alin.3 din Convenția III-a; art. 33 alin.3 din Convenția a IV-a; art. 20 (răniți și bolnavi, serviciul sanitar), art. 52 alin.1 (bunuri civile), art. 53 (bunuri culturale), art. 54 alin.4 (bunuri indispensabile supraviețuirii populației), art. 51 alin.6 (populația civilă), art. 55 alin.2 (mediul natural), art. 56 alin.5 (lucrări și instalații conținând forțe periculoase) din Protocolul I din 1977.

Este evident că încălcarea regulilor regimului juridic al mijloacelor și metodelor de război reprezintă încălcări grave ale convențiilor speciale care prohibesc sau limitează utilizarea unora dintre ele de către combatanți. De altfel aceste interdicții și limitări se completează cu autorizarea de a utiliza anumite arme fiindcă altfel războiul n-ar mai exista.

Regimul juridic al mijloacelor și metodelor de război este o tentativă de a echilibra necesitatea militară cu principiile umanitare, cu alte cuvinte o încercare de "umanizare" a conflictului armat. Forțele armate ar trebui dotate cu sisteme de arme de înaltă precizie în selectarea și lovirea țintelor, altfel s-ar comite crime de război prevăzute în Protocolul 1 art.85, par.3, pct. b., motiv pentru care Doctrina acțiunilor întrunite ale fostelor armate vorbește despre angajamentul selectiv de

precizie și de identificarea țintelor internaționale art. 46 din Convenția I-a din 1949; art. 47 din Convenția a II-a; art. 13 alin.3 din Convenția III-a; art. 33 alin.3 din Convenția a IV-a; art. 20 (răniți și bolnavi, serviciul sanitar), art. 52 alin.1 (bunuri civile), art. 53 (bunuri culturale), art. 54 alin.4 (bunuri indispensabile supraviețuirii populației), art. 51 alin.6 (populația civilă), art. 55 alin.2 (mediul natural), art. 56 alin.5 (lucrări și instalații conținând forțe periculoase) din Protocolul I din 1977.

2.3. Reguli de comportament

Art. 42 al Doctrinei acțiunilor întrunite ale forțelor armate precizează că regulile de comportament sunt stabilite prin dispoziții, ordine sau instrucțiuni elaborate de autoritatea militară componentă care vizează modalitățile de conduită tactică în diferite situații și față de diferite situații sau categorii de persoane și bunuri. O indicație precisă asupra posibilelor reguli de comportament ce trebuie elaborate de comandamentele strategice și/sau operative pentru uzul eșaloanelor tactice putem găsi în statutul juridic al indivizilor, reglementat de dreptul operațional al conflictelor armate.

Fiecare categorie de persoane este reglementată în mod distinct de dreptul internațional umanitar, atribuindu-i-se drepturi și obligații specifice care creionează adevărate statute juridice: categoriile fundamentale de persoane (combatanți și civili), persoane aflate sub protecție specială (medici, preoți, ziaristi etc.) și victime (prizonieri, răniți, morți, dispăruți, refugiați).

Distincția fundamentală între combatanți și civili se bazează pe criteriul esențial al participării la ostilitățile militare și pe consecința directă ce rezultă de aici că cei care se mențin în afara luptelor nu trebuie să fie atacați, spre deosebire de membrii forțelor armate ale inamicului. Criteriul acestei prime disjungeri este dreptul de a se împotrivi adversarului cu mijloace armate și creează două statute juridice opuse: pe de o parte, combatanții, care au dreptul (și obligația) de a desfășura acțiuni armate împotriva obiectivelor militare ale adversarului (dar nu și împotriva civililor acestuia) și, pe de altă parte, persoanele civile, care, în schimbul neparticipării lor la ostilitățile militare, nu trebuie să fie atacate în timpul războiului și, dimpotrivă, trebuie să fie protejate.

Acestea din urmă își pierd protecția dacă au comis acte ostile împotriva combatanților. Persoanele sub protecție specială sunt categorii determinate de indivizi pentru care dreptul umanitar instituie un regim de protecție derogator de la protecția generală acordată persoanelor civile și combatanților. Această protecție specială înseamnă o grijă sporită ce trebuie să o manifeste beligeranții față de categoriile respective. Precizăm că sunt protejate în mod special și anumite persoane aparținând forțelor armate care nu sunt considerate ca deși pot purta arme și uniformă, cum este cazul personalului serviciului sanitar și religios, precum și a celui detașat să exercite activități de protecție civilă.

Spre exemplu, militarilor americani din cadrul celei de-a 101-a Divizii aeropurtate Ie-a fost distribuit la începutul lunii martie 2003 câte un exemplar din "Ghidul militarului în Republica Irak", conținând recomandări de comportament în special față de populația civilă (ziarul "Adevărul" din 20 martie 2003).

În domeniul civil, protecția specială vizează: permiterea funcționării normale a unităților sanitare civile și a organismelor de protecție civilă; evitarea producerii de pagube bunurilor culturale și de cult; evitarea pericolelor la care ar fi expusă populația civilă în cazul atacării mediului natural, lucrărilor ori instalațiilor conținând forțe periculoase (baraje, diguri, centrale atomo-electrice) ca și a zonelor de securitate. Victime ale războiului sunt: prizonierii de război; răniți, bolnavii și naufragiații; persoanele dispărute; refugiații; morții.

Dreptul internațional umanitar conferă tuturor acestor categorii de persoane un tratament umanitar diferențiat care constă în respect, asistență, protecție și îngrijiri. În ultimele trei decenii, Adunarea Generală a ONU a adoptat un număr de rezoluții în care se fundamentează principiile fundamentale de protecție a persoanelor în perioada de conflict armat, vizând atât persoanele care fac parte din forțele armate, prizonierii de război dar, mai ales, populația civilă, femeile și copiii, ziariștii.

Toți indivizii care intră în câmpul de aplicare *rationae personae* al dreptului internațional umanitar intră în raporturi juridice guvernate de acesta, fie acționând în conformitate cu legile și obiceiurile războiului, fie abținându-se de la acțiunile prohibite de normele umanitare. Declanșarea conflictului armat pune problema determinării spațiilor geografice pe care se pot desfășura ostilitățile militare și, în consecință, câmpul de aplicare "*rationae loc?*" al dreptului internațional umanitar.

Tratatele internaționale utilizează, în acest sens, diferite concepte ca: teatru de război; teatru de acțiuni militare, zone de operațiuni, zone de luptă, zone interzise ș.a. De obicei, tratatele impun statelor obligații față de ansamblul teritoriului lor. În desfășurarea conflictelor armate, forțele militare ale unui stat se pot găsi și pe teritoriul altor state sau în marea liberă; este evident că, în astfel de cazuri, convențiile de drept umanitar au deplină aplicabilitate și în afara teritoriului beligeranților, oriunde s-ar găsi forțele armate.

Fiind o condiție esențială de existență a statelor, spațiile geografice sunt reglementate de dreptul internațional public, care utilizează termeni ca: teritoriul de stat; zone în care statul riveran exercită drepturi suverane; zone demilitarizate, neutralizate sau denuclearizate; marea liberă; fundul mărilor și oceanelor; spațiul extraatmosferic ș.a.

Aceeași problematică a spațiului geografic este abordată de științele militare, în cadrul cărora, geografia militară studiază teritoriile din perspectiva influenței asupra organizării și ducerii ostilităților militare utilizând noțiuni ca teatrul de acțiuni militare și zonele de operații.

Diversitatea de abordare a determinat imprecizie și confuzie în utilizarea noțiunilor respective. Ne interesează modul în care dreptul umanitar internațional reglementează problematica spațiilor geografice, în care el își găsește aplicarea și influența acestora asupra comportamentului uman.

Teatrul de război cuprinde totalitatea teritoriilor statelor angajate în conflictul armat, precum și marea liberă.

- dacă spațiile terestre sunt bine determinate prin frontiere, în ceea ce privește spațiul aerian acesta reprezintă coloana aeriană de deasupra teritoriilor terestre și maritime unde densitatea aerului este destul de mică pentru a permite utilizarea sateliților(80-100 km.)

În privința spațiilor maritime, manualul de la San Remo apreciază că forțele navale pot întreprinde acțiuni ostile în :

a). marea teritorială, apele zonei economice exclusive, platoul continental, apele arhipelagice ale statelor beligerante;

b). în marea liberă;

c). în zona economică exclusivă și platoul continental al statelor neutre, cu respectarea drepturilor acestora privind explorarea și exploatarea resurselor economice ca și protecția și conservarea mediului marin.

Se manifestă și tendința de a include în teatrul de război și spațiul extraatmosferic, un exemplu în acest sens fiind Inițiativa de Apărare Strategică a SUA („Războiul Stelelor”). Esența dreptului internațional umanitar consta în respectul, protecția și tratamentul ce trebuie acordat persoanelor și bunurilor care nu participă direct la ostilitățile militare. Dreptul cutumiar și mai târziu dreptul convențional au stabilit reguli precise în caz de conflict armat, reguli care au fost reafirmate și dezvoltate până în zilele noastre.

Reglementarea conflictelor armate internaționale s-a dezvoltat în mod constant deoarece fiecare război a pus noi probleme și a determinat perfecționarea regulilor care au ca scop ameliorarea suferințelor umane.

Astfel, având în vedere principiul că violența nu trebuie folosită decât împotriva celui care o folosește și că, la vremea respectivă, războaiele se desfășurau în general doar între forțele armate beligerante, D.I.U. a reglementat mai întâi regimul juridic al militarilor răniți în campanie.

2.3.1. Situația prizonierilor de război a fost reglementată pentru prima dată în 1907, iar cea a populației civile abia după cel de-al doilea război mondial în 1949. În conflictele armate cu sau fără caracter internațional, Dreptul Umanitar impune combatanților cunoașterea și respectarea anumitor reguli de protecție umanitară acordată unor categorii determinate de persoane și bunuri:

1. Comportă-te ca un soldat disciplinat! Nerespectarea legilor războiului dezonorează armata ta și pe tine însuși; ea creează suferințe inutile departe de a reduce voința de luptă a inamicului, din contră, o întărește uneori!

2. Nu lupta decât cu adversarii tăi și nu ataca decât obiectivele militare!

3. Nu cauza mai multe distrugereri decât pretinde misiunea ta!

4. Nu lupta cu adversarii în afara luptei sau cu cei care se predau!

5. Adună și îngrijește răniții și bolnavii, fie că sunt prieteni sau inamici!

6. Tratează cu omenie toate persoanele civile și pe oricare adversar care se află sub puterea ta!

7. Prizonierii de război trebuie să fie tratați cu omenie și nu sunt obligați să dea decât informații privind identitatea lor. Nici o tortură fizică sau mentală a prizonierilor de război nu este permisă!

8. Nu lua ostatici!

9. *Abține-te de la orice act de răzbunare!*

10. *Respectă persoanele și bunurile marcate cu semnul Crucii Roșii (Semilunii), al Protecției Civile, al bunurilor culturale, al lucrărilor și instalațiilor conținând forțe periculoase, precum și drapelul alb de parlamentar!*

11. *Respectă bunurile celorlalți! Jefuirea este interzisă!*

12. *Străduiește-te să împiedici orice violare a îndatoririlor prezentate!*

13. *Raportează superiorului tău violările comise! Orice violare a legilor războiului va fi pedepsită!*

O regulă generală este aceea conform căreia persoanele protejate nu pot renunța la drepturile care le sunt asigurate, fie de convențiile de la Geneva, fie prin acorduri speciale. De asemenea, toate instrumentele internaționale prevăd că *încălcarea regulilor protecției umanitare, în caz de conflict armat, constituie abateri sau infracțiuni care trebuie sancționate disciplinar și penal.*

Comandanții militari au obligația de a împiedica pe membrii forțelor armate, aflați sub comanda lor (alte persoane aflate sub autoritatea lor) de a comite infracțiuni.

2.3.2. Precauție ce trebuie luate de autoritățile militare în pregătirea și ducerea activităților militare.

Deși ele se referă la persoanele și bunurile civile, putem considera, prin extensie, că sunt aplicabile tuturor categoriilor de persoane și bunurilor protejate de dreptul conflictelor armate.

În accepțiunea Protocolului I – 1977, **atacurile** sunt actele de violență împotriva adversarului, fie că sunt ofensive sau defensive, indiferent de teritoriul unde au loc și pot fi operațiuni terestre, navale sau aeriene.

Comandanții militari care decid și pregătesc un atac, trebuie:

a) să facă tot ceea ce e practic posibil pentru a verifica dacă obiectivele ce vor fi atacate sunt obiective militare;

b) să ia toate măsurile de precauție în alegerea mijloacelor și metodelor de atac, în scopul evitării și reducerii la minim a pierderilor și pagubelor cauzate persoanelor și bunurilor aflate sub protecție umanitară;

c) să se evite lansarea atacului de la care se poate aștepta că va cauza pierderi și pagube excesive, în raport cu avantajul militar concret și direct așteptat, persoanelor și bunurilor protejate;

d) atunci când este posibilă alegerea între mai multe obiective militare, care au ca efect un avantaj militar echivalent, trebuie să se aleagă obiectivul pentru care se poate aștepta ca atacul să prezinte pericolul cel mai mic pentru persoanele și bunurile civile;

e) întreruperea sau anularea atacului atunci când reiese că obiectivul nu este militar, sau când atacul va cauza incidental pierderi și pagube materiale excesive;

f) lansarea în timp util, prin mijloace eficiente, a unui avertisment în cazul atacurilor care pot afecta persoanele și bunurile sub protecție umanitară, afară de cazul când circumstanțele nu permit acest lucru;

g) luarea tuturor măsurilor de precauție rezonabile în conducerea operațiunilor militare, pe mare și în aer, pentru a se evita pierderile și pagubele în rândul persoanelor și bunurilor protejate.

De aceste reguli trebuie să se țină cont în procesul elaborării deciziei de către comandant, la toate nivelurile ierarhice, în darea misiunilor, pe timpul cooperării și ducerii acțiunilor militare, în toate documentele de planificare, organizare și control elaborate de statele majore.

Concluzii și propuneri.

Regulamentele militare precizează că una din direcțiile principale de realizare a disciplinei militare e reprezentată de *“reinstaurarea încrederii tuturor categoriilor de personal în legalitatea și dreptatea actului de comandă”*.

De altfel, cunoașterea și respectarea dreptului militar este pentru militari o chestiune de ordine și disciplină. Documentele politice, juridice și militare ale statelor (actele normative specifice armatelor) precizează că succesul acțiunii militare nu poate fi legal dacă nu se respectă dreptul conflictelor armate, că ordinele comandanților nu trebuie să contravină legilor naționale și convențiilor internaționale ratificate de state, că subordonații au dreptul și obligația de a nu executa dispozițiile ilegale ale superiorilor lor.

Justiția militară își propune să introducă rigoarea juridică în procesul luării deciziilor militare fără a diminua cu nimic capacitatea combativă a unităților militare. Comandanții militari nu sunt juriști, ci lideri conștienți că deciziile lor au acoperire juridică. Ca și pentru ale forme de asigurare a acțiunilor militare, comandamentele au la dispoziție compartimente de specialitate în domeniul asistenței juridice.

În cursul acțiunilor militare desfășurate în ultimii ani, factorii responsabili au declarat că nici o decizie n-a fost luată fără ascultarea consilierilor juridici; că rolul acestora a crescut și în armata română este demonstrat de multiplicarea de cinci ori a numărului consilierilor juridici. Activitățile militare trebuie concepute și desfășurate cu deplinul respect al legislației interne, iar învățarea sistematică a dreptului internațional umanitar de către militari constituie un element de bază al pregătirii profesionale de specialitate pe toate treptele ierarhiei, în special, la nivelurile superioare.

Trăim astăzi într-o lume în care violarea valorilor democratice ale statului de drept și ale ordinii juridice internaționale impune sancționarea lor, indiferent dacă vinovații se găsesc în tabăra învingătorilor sau a învinșilor.

Răspunderea juridică a României, implicit a organelor militare de conducere, reprezintă un factor dinamizator în sensul instituirii unor reale raporturi juridico-militare în domeniul apărării naționale, pentru adaptarea reglementărilor militare interne la imperativele normelor de drept internațional aplicabile în conflictele armate.

Ofițerii de justiție pot îndeplini toate funcțiile juridice: judecător militar; procuror militar; avocat militar; consilier juridic. Legat de acest aspect consider

că și în armata României trebuie să fie instituită, în mod stringent, funcția de avocat militar, pentru apărarea în instanță a intereselor personalului militar.

Actualmente, în sistemul juridico-militar românesc, consilierii juridici apără interesele patrimoniale ale unităților militare.

După sistemul juridic militar al statelor membre N.A.T.O. pot fi preluate și adaptate următoarele documente juridice și metode de lucru:

- *ghidul de activitate al ofițerului de justiție militară;*
- *extinderea activității juridice în planul luptei antidrog și antiteroriste;*
- *reglementarea sistemului jurisdicțional militar pentru situația de război (componenta și competența curților marțiale);*
- *reglementarea cadrului de asistență juridică, în spețele de drept civil, pentru personalul unității (marii unități) militare.*

În vederea aplicării legislației de drept operațional (aplicarea prevederilor convențiilor și protocoalelor internaționale) pe timpul stării de urgență, asediu sau de război, consilierul juridic al comandantului va acționa pentru creșterea gradului de legalitate și eficiență a principalelor activități militare.

ESTIMAREA JURIDICĂ

Domnule comandant,

Activitățile desfășurate în domeniul asistenței juridice sunt identice pentru cursurile stabilite:

- *Forțele albastre desfășoară un război legitim de apărare conform dreptului la apărare relevat în conținutul art.51 din Charta O.N.U.;*
- *Raportez că până la acest moment au fost transmise tuturor marilor unități, unităților și subunităților subordonate, și au fost aduse la cunoștința tuturor categoriilor de militari, normele dreptului internațional al conflictelor armate și regulile de angajare specifice misiunilor desfășurate;*
- *Estimez ca deosebit de utilă colaborarea în domeniul juridic cu unitățile și formațiunile pentru situații de urgență, cu autoritățile publice locale și cu organizațiile nonguvernamentale din zona de responsabilitate, Gruparea Operativă “Muntenia” având sarcini executive a căror îndeplinire este raportată zilnic.
În acest sens avem tot interesul să asigurăm îndeplinirea misiunii prin cooperarea cu forțele din zonă. Asigurarea ordinii publice în zona de operații a grupării operative “Muntenia” este realizată de subunități de poliție militară, jandarmerie și poliția locală;*
- *Împreună cu ofițerul CIMIC am luat măsuri de asigurare a legăturilor cu autoritățile locale în vederea realizării unui climat de siguranță și stabilitate prin menținerea ordinii de drept în zona de operații a forțelor proprii;*
- *Obiectivele și zonele protejate vor fi marcate conform prevederilor, Convențiilor și Protocoalelor Internaționale; Stabilimentele militare și autovehiculele medicale de transport vor fi marcate, prin grija S4 cu semnul de cruce roșie și vor fi semnalizate luminos.*
- *Vă propun limitarea folosirii mijloacelor incendiare în zonele în care se exploatează și se rafinează petrol, precum și în zonele în care există infrastructura pentru transportul produselor petroliere (conducte magistrale, etc.)
Conform datelor obținute de J2 nici agresorul nu va folosi mijloacele incendiare în zonele respective.*

- *Așa cum am raportat anterior, conform art.58 din Protocolul Adițional al Convenției de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale este necesar să fie evitate amplasarea obiectivelor militare în interiorul sau în apropierea zonelor dens populate.
Dacă este necesar se vor lua măsuri cu sprijinul autorităților locale pentru evacuarea populației civile conform propunerilor ce vor fi făcute de S4 în funcție de posibila evoluție a operației.*
- *La planificarea contraatacurilor se va ține cont de prevederile art.57 din actul normativ amintit mai sus și de luat măsuri prevenirea pierderilor de vieți omenești în rândul populației civile și producerea de pagube bunurilor materiale cu caracter civil, cu atât mai mult cu cât este vorba de propriile noastre bunuri și persoane.*

Alte precizări:

- *pentru evitarea genocidului să se instruiască întregul personal că este interzisă îndreptarea armelor către populația civilă neostilă;*
- *conform precizărilor eșalonului superior pot fi întrebuințate minele antitanc;*
- *de asemenea, conform precizărilor eșalonului superior, nu pot fi întrebuințate armele cu laser care provoacă orbirea;*
- *prizonierii de război vor fi escortați la punctul de adunare a prizonierilor de către poliția militară unde se va proceda la interogarea lor prin grija J2 iar tratamentul acestora se va face în conformitate cu legile internaționale privind tratamentul prizonierilor;*
- *agresorul nu a semnat și ratificat Convenția privind utilizarea minelor antipersonal din 1997, deci este posibil să le folosească; prin urmare sunt necesare măsuri de protecție;*
- *agresorul, deși a ratificat Convenția privind interzicerea producerii, stocării și utilizării armelor chimice din 1993, ar putea utiliza armele chimice; în acest sens sunt necesare măsuri de înștiințare și protecție, iar în cazul folosirii acestora, raportarea imediată pe cale ierarhică.*

Toate aceste activități sunt valabile pentru cursul optim de acțiune adoptat.

CONSILIER JURIDIC

RAPORTUL DE INFORMARE JURIDICĂ AL COMANDAMENTULUI

1. *Situația juridică în plan internațional.*
2. *Modalitățile de acordare a unui sprijin politic și militar de către organizațiile internaționale: O.N.U.; O.S.C.E.; N.A.T.O.*
3. *România își va manifesta dreptul legitim la autoapărare (cf. Chartei O.N.U.).*
4. *Informarea comandantului asupra difuzării D.I.C.A. pentru toate categoriile de combatanți din trupele proprii.*
5. *Situația asigurării cu personal juridic la compartimentele de resort din componența marilor unități tactice (cf. art.82 – Protocolului Adițional – 1977).*
6. *Modul de realizare a unei bune colaborări în domeniul juridic cu:*
 - *unitățile și formațiunile de protecție civilă;*
 - *autoritățile publice locale, organismele nonguvernamentale.*
7. *Cadrul juridic necesar pentru asigurarea ordinii publice în teatrul de acțiuni militare,*
8. *Măsurile necesare pentru aplicarea și respectarea normelor legilor organice de interes militar:*
 - *Legea rechizițiilor;*
 - *Legea privind pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare.*
 - *Legea 80/1995 –Statutul cadrelor militare.*
9. *Măsurile pentru respectarea legislației rutiere (emiterea de ordonanțe militare) în sensul asigurării îndeplinirii misiunilor de transporturi militare.*
10. *Propuneri asupra metodelor și mijloacelor de război licite, utilizabile în contextul situației operative.*
11. *Informarea comandantului asupra apariției unor noi instrumente de drept operațional (acte juridice cu vocație juridică internațională).*
12. *Relevarea unor scenarii tactico-operative și a condițiilor juridice când se pot executa acțiuni de represalii.*
13. *Propunerea modalităților de marcare a obiectivelor civile care vor fi protejate pe durata atacurilor militare ale adversarului.*

**PLANUL DE SPRIJIN JURIDIC
ANEXA JURIDICĂ A PLANULUI DE OPERAȚII**

- 1. Obiective civile aflate sub protecție, lucrări și instalații conținând forțe periculoase.*
- 2. Bunuri cu imunitate culturală, protecție generală și specială.*
- 3. Localități neapărate și zone demilitarizate, amplasare, acorduri realizate.*
- 4. Localități și zone sanitare (de securitate), amplasare, modificări și acorduri realizate.*
- 5. Amplasarea taberelor de prizonieri și de internați civili.*
- 6. Amplasarea spitalelor și a locațiilor organismelor de protecție civilă.*
- 7. Rute de comunicații pentru transporturile sanitare.*
- 8. Statutul combatanților și regimul mijloacelor și a metodelor de luptă.*
- 9. Proceduri pentru realizarea contactelor non-ostile cu adversarul prin notificări și acorduri (convenții).*
- 10. Procedurile de ridicare a imunității bunurilor în caz de necesitate militară.*
- 11. Modul de marcarea a persoanelor și a bunurilor protejate.*
- 12. Proceduri de comportament față de prizonieri, răniți, bolnavi și naufragiați.*
- 13. Cooperarea cu organisme umanitare; C.I.C.R., societățile de Crucea Roșie ale unor state.*
- 14. Sancționarea abaterilor disciplinare și a infracțiunilor care violează normele de drept operațional.*
- 15. Condițiile în care s-ar putea recurge la represalii.*
- 16. Reguli de angajare și de conduită tactică.*